

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

BCH
AK Warszawa

†† 1992

KULASIŃSKA Jrena

ps. „Ewa”

1077/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 1077/WSK
Julasinińska Jrena
ps. „Ewa”

I. Materiały dokumentacyjne —

- I/1 – relacja właściwa —
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 1, 3, 4-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 – dot. rodziny relatora —
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 –1945) —
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓ 1

VI. Fotografie ✓ 206. II | 1.

II. Materiały uzupełniające releksję:

- Irene Kulasińska w Brenda Waldemar "Aby pamięć
o nich nie zaginęła" sierpiec 1997, s. 59-61. Msp. Fotogr.
Kserokopia. k. 1, s. 1-2.

go, wóz zatrzymał się, kilku Niemców podbiegło do „Macka” i siłą dołączyło go do uwieczonych

Wszystkich aresztowanych przetransportowano do Płocka. Tam odbywano się śledztwo połączone ze straszliwymi torturami. W przepehionych celach panowały okropne warunki higieniczne, połączonych i krwawiących więźniów nie było jak opatrywać. Brud i głód spowodowały epidemię tyfusu, co tyłko przedłużało męczarnie.

Śledztwo trwało kilka miesięcy. Część konspiratorów wysłano do obozów koncentracyjnych, kilku zwolniono, kilkudziesięciu skazano na śmierć.

13 września 1942 roku Stanisławowi Kozłowskiemu pozwolono napisać list do matki. Pisał w nim: „Los tak zrządził, że znalazłem się tam, gdzie nie spodziewałem się być przez całe życie, to jest w więzieniu. Zawdzięczać to można czasom wojennym, które rządzą się innymi prawami niż czasy normalne (...)”.

W razie szczęśliwego rnego powrotu wołałbym zobaczyć Kochane Matczyńsko zdrowe, pogodne, rześkie, a nie zmartwione, zgnębione i schorowane. Bardzo proszę o zastosowanie się do tej rady. Mam jęszcze drugą prośbę. Nie wiem, jak będzie zimą. Na wszelki wypadek proszę mieć dla mnie w pogotowiu sweter, ciepłjsze kałesony, koszulę (...). Gdyby mi zezwolono tego używać, a nie jest to wykluczone, to dałbym znać i Mama natychmiast by mi to wszystko przysłała (...).

Proszę więc do mnie napisać jak zdrowie, jak żniwa przeszły bezę mnie, czy urodzaje były dobre, bo pogoda na spręć była doskonała, czy kartofle się obrodziły itd. Na tym kończę, życzę zdrowia, powodzenia i nie przejmowania się. Proszę w mojej intencji o modlitwę. Podobnie przesyłam życzenia szersze dla wszystkich moich Przyjaciół i Najbliższych.

Proszę ich również o westchnienie do Boga w mojej intencji, zapewniając ich o swojej względem nich pamięci i modlitwie. A więc do rychłego i szczęśliwego zobaczenia się. Kochający syn swą dobrą Matkę – Stanisław Kozłowski”

Kilka dni później autor tego listu już nie żył. 18 września 1942 roku został powieszony w Rościszewie wraz z grupą trzynastu innych patriotów...

Źródła i relacje:

Relacje: M. Jakubiaka, H. Gutowski, L. Grykin, W. Naselskiego, W. Teske, J. Dątkiewicz, *Pamiętnik z przeżycia okupacji niemieckiej. Rok 1939-1945*, rękopis (kopia w posiadaniu autora), Muzeum Mazowieckie Płock, Akta POZ sygn. MM/PS/6918, W. Brenda, „Marek” - Nasz Sierpiec, nr 8, 1993

IRENA KULASIŃSKA

Gdy pod koniec lat osiemdziesiątych zbierałem materiały dotyczące okupacji hitlerowskiej w powiecie sierpeckim, skierowano mnie do niepozornego, starego domostwa usytuowanego w pobliżu Kościoła Farnego w Sierpcu. Nie wiedziałem wówczas, że za progiem domu przy ul. Farniej 24 spotkam osobę rozniłowaną w historii i tradycjach Sierpca. Była to wieloletnia nauczycielka, wówczas już emerytka – pani Irena Kulasńska.

Irena Kulasńska urodziła się 27 września 1905 roku w Sierpcu. Pochodziła z rodziny silnie związanej z Sierpcem, istniejącej do dziś rodzinny dom Kulasńskich został zakupiony w 1913 roku przez ojca Ireny – Seweryna Kulasńskiego. Należy on do tych obiektów sierpeckiej zabudowy, które były „świadcami” najważniejszych wydarzeń z historii miasta w XX wieku. W okresie I wojny światowej spotykali się w nim członkowie Polskiej Organizacji Wojskowej, w latach 1914-1920 kilkakrotnie mieścili się w nim szpitale wojskowe armii rosyjskiej, niemieckiej i bolszewickiej. Przez wiele lat istniał w nim tzw. Dom Ludowy, wykorzystywany przez sierpecką inteligencję na organizację różnych imprez kulturalno-oświatowych i rozrywkowych.

W takiej atmosferze patriotyzmu i bliskich związków z historią wychowywała się Irena Kulasńska. Początkowo pobie-

2016
Brenda M. Jakubiak "Aktę powstania o nich"
we wspomnienie
Sierpiec, 1997 s. 59-61

11/2

rała naukę na prywatnych kompletach. W Sierpcu przed I wojną światową łakre zajęcia prowadziły panie: Korewo, Gurmowska i Goszczycka. Na kompletach Kulusińska została przygotowana do nauki w prywatnej, sześcioklasowej pensji żeńskiej przy ul. Plockiej, kierowanej przez Annę Pniarowicz.

Po uzyskaniu wykształcenia, w latach dwudziestych rozpoczęła pracę nauczycielską. Pracowała w Goleśzynie, Skoczkwowie, Zgagowie, Kuskach i Budach Milewskich. Tuż przed wybuchem wojny przeniosła się do Golubia i pracowała w Dobrezynie nad Drwęcą. Systematycznie uzupełniała wiedzę i podnosiła kwalifikacje pedagogiczne uczestnicząc w wakacyjnych kursach nauczycielskich.

Irena Kulusińska (w środku w kapeluszu) w otoczeniu rodziny i przyjaciół (ok. 1920 r.)

Wybuch II wojny światowej zmusił ją do powrotu do rodzinnego Sierpca. Długo jednak nie mogła tu pozostać. W początkach okupacji cała rodzina została wysiedlona z Sierpca. Irena Kulusińska trafiła wówczas do Warszynka, gdzie rozpoczęła pracę z miejscowymi dziećmi. Była członkiem Tajnej Organizacji Nauczycielskiej, która dostarczała niezbędnych materiałów potrzebnych do prowadzenia lekcji w zakresie

szkoly powszechnej. Między innymi korzystała z wydanego przez sierpeckie podziemie elementarza, który był w jej posiadaniu jeszcze w wiele lat po wojnie. Współpracowała również z Batalionami Chłopskimi i Armią Krajową. Według niektórych opracowań, w AK pod pseudonimem „Ewa” zajmowała się kolportażem.

W 1945 roku Irena Kulusińska powróciła do Sierpca. W Szkole Podstawowej nr 1 uczyła języka polskiego, następnie pracowała w Szkole Podstawowej nr 3. W 1974 roku przeszła na emeryturę.

Po wojnie I Kulusińska należała do Związku Nauczycielstwa Polskiego, przez długi czas uczestniczyła w pracach Prezydium Oddziału ZNP w Sierpcu. Społecznie była zaangażowana w Klubie Nauczycielskim przy SP nr 1. Organizowała odczyty, wieczorki towarzyskie, spotkania z zaproszonymi gośćmi ze świata kultury. Była przekonana, że nauczyciel ma do spełnienia swego rodzaju misję i nie może pozostać bierny wobec otaczającej rzeczywistości. W rozmowach z autorem wielokrotnie podkreślała konieczność zaktywizowania środowiska sierpeckiego. Liczyła, że może zająć się tym w przyszłości młodzi nauczyciele. Nie tylko piszący te słowa był zafascynowany ogromną wiedzą Ireny Kulusińskiej o dawnym Sierpcu. Wydaje się prawdopodobne, że dzięki tej wiedzy i umiejętności zaszczepienia jej innym, na początku lat dwudziestych nastąpił istotny renesans lokalnych zainteresowań historycznych w Sierpcu.

W 1992 r. Henryka Piekarska opublikowała na łamach „Sierpeckich Rozmaitości” wspomnienia I Kulusińskiej, które pozwoliły uchronić od zapomnienia ważny fragment sierpeckich dziejów z lat dwudziestych.

Po wojnie Irena Kulusińska została uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką ZNP. Jej nazwisko wpisano także do Księgi Zasłużonych dla Miasta Sierpca.

Zmarła w Sierpcu 13 kwietnia 1992 roku

Źródła i literatura:

Relacja I Kulusińskiej, I Kulusińska. Lata dwadzieście. Lata trzydzieste. Sierpeckie Rozmaitości, nr 10, 1992. Słownik biograficzny zasłużonych osób Ziemi Kujawskiej, t. 5, s. 104. praca zbiorowa pod red. T. Kurpiewskiego, Plock 1995.

J. 1077 / WSK

B CH
AK W-4a

++ 1992

KULASIŃSKA Jrena

ps. "Era"

v. Wypisy ze źródeł - nazwiskowe karty
informacyjne: 1

i

J. 1077 / WSK

BCH
AK W-42

++

KULASIŃSKA Irena

ps. „Ewa”

Dr. Brenda Waldemar, „Aby pamięć
o nich nie zaginęła”, Sierpiec 1997,
s. 59-61.

B. Rojek 2015

V10 198 A.120j

FUNDACJA
Archiwum Pomorskie Armii Krajowej,
ul. W. Garbary 2, tel. 65-22-186
87-100 TORUŃ

MEMORIAL
Generał Marii Wittek

BCH
AK
H-11ca

1077/usk

KULASIŃSKA Irena

ps. Ewa

KULASIŃSKA Irena

KULASIŃSKA Irena

